

**QORTI ĊIVILI - PRIM'AWLA
ONOR. IMĦALLEF ANNA FELICE**

Illum l-Erbgħa 12 ta' Frar, 2025

Rikors Ġuramentat Nru: 1174/2020 AF

Mario Fenech

vs

HSBC Bank Malta plc

Il-Qorti:

Rat ir-rikors ġuramentat tar-rikorrenti li permezz tiegħu wara li ġie premiss illi:

Illi r-rikorrent ilu snin twal bin-negozju tal-karozzi tal-kiri liema negozju huwa magħruf ma' hafna bħala tal-‘Percius’.

Illi minbarra li huwa mpjegat tas-soċjeta` tal-familja tiegħu ossia ‘Percius Car Hire Ltd’, huwa wkoll azzjonist fl-istess soċjeta`.

Illi għalkemm għadu legalment mizzewweg, ir-rikorrent jinsab għaddej minn proċeduri ta' separazzjoni minn ma' martu Juanita Fenech wara li ż-żwieġ tagħhom spiċċa irreparabilment.

Illi r-rikorrenti ilu kljent tal-bank intimat għal għexieren ta' snin b'dan li huwa għad għandu sal-ġurnata tal-lum xi kontijiet bankarji miftuħa mal-Bank intimat.

Illi fost kontijiet oħra r-rikorrent kellu wkoll *cheque book account* li jgħib in-numru 16014797001 liema kont kien f'ismu biss b'dan li kwalunkwe *cheque* maħruġ in konnessjoni ma' dan il-kont setgħa jinħareġ biss mir-rikorrent stess bħala l-uniku firmatarju tal-kont.

Illi ġara li fis-sena 2010 ir-rikorrent beda *man mano* jinduna li ċertu *cheques* li kien qed joħroġ ma bdewx jiġu msarrfa mill-*payees* indikati minnu, b'dan li dawn tal-aħħar bdew jerġgħu jmorru għand ir-rikorrent sabiex jitolbu l-ħlas, u dan minkejja li *cheques* kienu jkunu diġa` ġew msarrfa minn persuni oħra.

Illi wara li għamel l-investigazzjonijiet tiegħu mal-bank intimat ġie stabbilit mir-rikorrent illi l-*payees* oriġinarjament indikati minnu bdew jiġu mibdula billi l-isem indikat beda jiġi mħassar u mibdul mal-kliem *pay cash*, jew inkella mibdul b'inka differenti ma' ismijiet ta' *payees* differenti.

Illi apparti minn hekk, kien hemm okkażżjonijiet fejn saħansitra inbidel anke l-ammont indikat mir-rikorrent fuq iċ-*cheque* ma' ċifra ikbar.

Illi di piu`, fejn kull waħda mill-bidliet surreferiti, kien hemm firma ffalsifikata tar-rikorrent.

Illi mill-investigazzjonijiet li għamel ir-rikorrent irriżulta li dan l-aġir beda jsejtni mill-mara tiegħu stess *ossia* Juanita Fenech li bdiet tappropja ruħha bla jedd minn dawn iċ-ċekkijiet ġia` ffirmati mir-rikorrent, u minflok ma tagħmel minnhom dak l-użu speċifikat mir-rikorrent, kienet tbiddel u tiffalsifika tali ċekkijiet skond kif trid hi biex tapproffitta hi stess.

Illi minbarra dan, il-mara tar-rikorrent bdiet ukoll tistraq *chequebooks* sħaħ meta dawn jaslu bil-posta, jew inkella kienet tiftaħ iċ-*chequebooks* sabiex hija tiegħu ftit miċ-*cheques* minn quddiem u minn wara taċ-*cheque book* biss u tagħmel użu minn tali *cheques* billi tagħmel firem foloz fuq dawn l-istrumenti kummerċjali.

Illi malli r-rikorrent induna bl-attività` illegali surreferita, huwa interpella bil-miktub lill-Bank intimat sabiex iżomm kull *cheque* li kien diġa` fil-pussess tiegħu kif ukoll kull *cheque* li kien għad irid jiġi fil-pussess tiegħu ġialadarba jiġi msarra.

Illi madanakollu l-bank intimat baqa' inadempjenti u ma żamm l-ebda *cheque* oriġinali fil-pussess tiegħu b'dan li bħala riżultat ta' dan l-aġir ir-rikorrent ġie preġudikat serjament.

Illi mill-investigazzjoni li kkonduča r-rikorrent huwa stabilixxa illi bejn l-2004 u l-2009 huwa ġie ffrodat fir-rigward ta' ċirca sitt mitt (600) *cheque* li jammontaw

f'għexieren ta' elf ta' ewro b'dan illi madwar tliet mija u sitta u tmenin (386) *cheque* minnhom issarfu kollha minn Smart Super Market.

Illi kif għad irid jiġi ppruvat fil-mori ta' din il-kawża, huwa evidenti ferm li għal raġunijiet magħrufa minnu biss, il-Bank intimat aġixxa in *mala fede* mar-rikorrent u dan għaliex minflok ha' hsieb l-interessi tar-rikorrent bid-diligenza kollha mistennija minnu f'relazzjoni kuntrattwali bħalma hija r-relazzjoni li kienet teżisti bejniethom, huwa għażel li saħansitra jinjora l-obbligi fiduċjarji li huwa kellu lejn ir-rikorrent bi preġudizzju enormi lejn l-istess rikorrent.

Illi minkejja li diġà` hemm għaddejja diversi proċeduri ġudizzjarji kontra l-mara tiegħu, ir-rikorrent qiegħed isofri preġudizzju kbir minhabba l-mod ta' kif mexa miegħu l-Bank intimat u dan għaliex huwa ġie mqiegħed fl-impossibilita` li jressaq l-aqwa prova sabiex jiġi stabbilit jekk kienx hemm iffalsifikar tal-firma tiegħu jew le minhabba l-assenza ta' *cheques* oriġinali speċjalment minhabba l-fatt li l-esperti tal-Qorti ma setgħux iqabblu mal-pressjoni li ntużat meta saru firem fuq dokumenti oħra.

Illi minkejja li r-rikorrent interpella l-bank intimat diversi drabi sabiex jersaq għal likwidazzjoni u h'las tad-danni kkaġunati lill-mill-istess bank intimat bħala riżultat dirett tal-aġir abbużiv u/jew illegali u/jew b'nuqqas serju ta' diligenza, ta' prudenza jew ta' hsieb, dan tal-aħħar baqa' għal kollox inadempjenti.

Illi l-bona fede li hija rikjesta f'relazzjoni fejn bħal fil-każ odjern implicitament jeżistu obbligi fiduċjarji hija ta' importanza enormi u m'għandiex biss valur merament teoretiku.

Illi fost hafna nuqqasijiet oħra, bħal pereżempju n-negligenza grossa li mexa biha l-Bank intimat meta sarraf mijiet ta' *cheques* mhux awtorizzati mir-rikorrent, jispikka l-fatt li minkejja li l-Bank intimat ġie avżat mir-rikorrent sabiex jippreserva *cheques* oriġinali għaliex kienu ser ikunu bżonnjużi fl-investigazzjonijiet tal-Pulizija, il-Bank xorta waħda m'għamilx dak li ġie mitlub jagħmel u ma żammx fil-pussess tiegħu ebda *cheque* oriġinali.

Illi l-aġir surreferit m'għandu jhalli ebda dubbu f'moħħ din il-Qorti, illi għar-raġunijiet li jaf huwa biss, il-Bank intimat għażel li jaġixxi in *mala fede* mar-rikorrent billi ma żammx kont u lanqas ha' hsieb l-interessi tar-rikorrent, iżda minflok żamm kont u ha' hsieb l-interessi ta' terzi jew tiegħu stess (tal-Bank) bi ksur sfaċċat tal-obbligi fiduċjarji li huwa kellu lejn ir-rikorrent.

Illi r-rikorrent jaf b'dawn il-fatti personalment.

Illi għalhekk, kellha ssir din il-kawża.

Għaldaqstant, in vista tas-suespost, ir-rikorrent qiegħed umilment jitlib bir-rispett lil din l-Onorabbli Qorti sabiex għar-raġunijiet fuq premessi jogħġobha:

1. Tiddikjara li s-soċjeta` intimata aġixxiet in *mala fede* u bi ksur tal-obbligi fiduċjarja tagħha lejn ir-rikorrent.
2. Tiddikjara li r-rikorrent sofra danni konsegwenza tal-aġir tagħha.
3. Tiddikjara li s-soċjeta` ntinata hija unikament responsabbli għad-danni surreferiti.
4. Tillikwida dawn id-danni hekk sofferti mir-rikorrent, okkorrendo bl-opera ta' perit nominandi.
5. Tikkundanna u tordna lis-soċjeta` intimata tħallas dawn id-danni hekk likwidati lir-rikorrent.

Salv kull dritt ieħor spettanti lir-rikorrenti fil-konfront tas-soċjeta` intimata u bl-ispejjeż u bl-imghaxijiet legali skont il-liġi kontra s-soċjeta` intimata, b'dan li r-rappreżentanti legali tagħha qegħdin minn issa jiġu nġunti in subizzjoni.

Rat id-dokumenti annessi.

Rat ir-risposta ġuramentata ta' HSBC Bank Malta plc, li permezz tagħha ġie eċċepit:

Preliminarjament, illi t-talbiet għal-likwidazzjoni u l-kundanna għall-ħlas ta' danni huma preskritti bid-dekors ta' sentejn ai termini tal-Artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili (Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta).

Preliminarjament ukoll, u mingħajr preġudizzju, illi l-istess talbiet huma preskritti bid-dekors ta' ħames snin ai termini tal-Artikolu 1124F(4) tal-istess Kodiċi Ċivili (Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta).

Preliminarjament ukoll, u mingħajr preġudizzju, illi l-istess talbiet huma preskritti bid-dekors ta' ħames snin ai termini tal-Artikolu 2156(f) tal-Kodiċi Ċivili (Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta).

Illi mingħajr preġudizzju għall-eċċezzjonijiet l-oħra, it-talbiet tal-attur fir-rigward tal-allegati danni sofferti minnu magħmul fil-konfront tal-Bank esponenti huma

infondati fil-fatt u fid-dritt u għandhom jiġu miċhuda bl-ispejjeż stante li assolutament mhux minnu li l-Bank esponenti agixxa in *mala fede* u/jew kiser xi obbligu fiduċjarja tiegħu.

Illi għal kuntrarju, kien l-attur li ma onorax l-obbligi tiegħu li jieħu ħsieb iċ-ċekkijiet mogħtija lil fuq responsabbiltà tiegħu, li ma jhallix ċekkijiet *blank* iffirmati, li ma jhallix persuni oħra jużaw iċ-ċekkijiet jew iċ- *cheque books* tiegħu, u li jirraporta immedjatament lill-Bank konvenut il-fatt li kienu qed jittieħdulu iċ-ċekkijiet u saħansitra *cheque books* sħaħ kif kien obligat li jagħmel.

Illi speċifikatament għar-rigward ta' iċ-ċekkijiet iffirmati mill-attur, u mingħajr preġudizzju għall-eċċezzjonijiet l-oħra, ai termini tal-liġi ċekkijiet li huma pagabbli lill-*'payee or order'* jew *'to the order of'*, u mhux lil *'payee only'*, kif kienu iċ-ċekkijiet in kwistjoni, huma trasferibbli b'gira (endorsement) u jistgħu jiġu liberament depositati minn min għandu iċ-ċekk f'idejh, u l-Bank esponenti m'huwix responsabbli għall-awtenticiċita` tal-gira.

Illi fi kwalsiasi każ u mingħajr preġudizzju għall-eċċezzjonijiet l-oħra, l-attur irid jipprova li sofra danni u l-*quantum* ta' tali danni u li tali danni kienu wara kollox imputabbli lil bank.

Salv eċċezzjonijiet ulterjuri li jistgħu jitressqu mill-Bank esponenti skond il-liġi.

Bl-ispejjeż kontra l-attur.

Semgħet ix-xhieda.

Rat l-atti kollha.

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet finali.

Rat illi l-kawża thalliet għas-sentenza.

Ikkunsidrat

Illi permezz ta' din il-kawża r-rikorrenti qiegħed jitlob lill-Qorti tiddikjara illi l-bank intimat agixxa in mala fede u bi ksur tal-obbligi fiduċjarji tiegħu għad-dannu tar-rikorrenti qua klijent tal-istess bank. Talab għalhekk illi jiġu likwidati d-danni li l-Bank intimat għandu jiġi kkundannat iħallas lir-rikorrenti.

Il-Bank intimat ressaq diversi eċċezzjonijiet preliminari lkoll marbuta mal-preskrizzjoni. L-eċċezzjonijiet li sejrni jiġu trattati u deċiżi permezz ta' din is-sentenza huma s-segwenti:

- i. Eċċezzjoni ai termini tal-Artikolu 1124F(4) tal-Kap 16;
- ii. Eċċezzjoni ai termini tal-Artikolu 2153 tal-Kap 16;
- iii. Eċċezzjoni ai termini tal-Artikolu 2156(f) tal-Kap 16.

Il-Qorti tqis illi għall-fini tad-determinazzjoni ta' liema perijodu preskrittiv huwa applikabbli, il-Qorti għandha tħares lejn ix-xorta tal-azzjoni kif imfassla għaliex hija l-azzjoni kif arginata fil-parametri tal-premessi u t-talbiet tagħha li tiddetermina liema perijodu preskrittiv huwa applikabbli¹.

Minn qari tar-rikors promotur, jidher illi t-talbiet tar-rikorrenti fil-konfront ta' liema giet eċċepita l-preskrizzjoni huma marbuta man-nuqqas da parti tal-Bank intimat illi jzomm l-orijinal ta' mijiet ta' ċekkijiet. Konsegwentement, ir-rikorrenti qiegħed jitlob il-likwidazzjoni tad-danni għar-raġuni li l-allegat nuqqas da parti tal-Bank intimat xekkel il-proċess kriminali li għadu pendent fir-rigward ta' allegazzjoni dwar falsifikazzjoni u miżapproprjazzjoni ta' l-istess ċekkijiet li nħargu mill-kont intestat f'isem ir-rikorrenti.

Jiġi sottolineat illi hemm distinzjoni netta bejn l-azzjoni li trid twaqqaf l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni ai termini tal-Artikolu 1124F tal-Kap 16 u l-azzjoni li hija mmirata li titwaqqaf bl-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni ai termini tal-Artikoli 2153 u 2156(f) tal-Kap 16. Waqt illi tal-ewwel qed tattakka l-azzjoni għall-aġir in mala fede jew bi ksur tal-obbligi fiduċjarji, tal-aħħar hija mmirata sabiex ixxejjen it-talba għad-danni. Għalhekk dawn il-preskrizzjonijiet jimxu għal kollox indipendentement waħda mill-oħra fis-sens illi s-suċċess ta' waħda ma jfissirx necessarjament is-success tal-oħra anki għaliex ir-rekwiżi relattivi huma għal kollox differenti.

Il-kawża kif proposta timxi fuq żewġ binarji: a) dikjarazzjoni ta' aġir in mala fede u bi ksur tal-obbligi fiduċjarji; b) talba għad-danni. M'hemmx dubju illi t-talba għad-danni hija konsegwenzjali għall-ewwel talba. Il-Qorti sejra għalhekk tibda billi tindirizza l-preskrizzjoni ai termini tal-Artikolu 1124F tal-Kap 16 għaliex jekk jirriżulta li l-azzjoni hija preskritta u allura r-rikorrenti ma jistax jipproċedi biex jikseb dikjarazzjoni kif riflessa fl-ewwel talba tiegħu, wisq u wisq inqas ikun f'qagħda illi jipproċedi b'talba għad-danni.

¹ Ara: **Improved Design Ltd vs Dr Michael Gialanze**, deċiża fid-19 ta' Mejju 2005 mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili; **Mizzi Group Limited vs Mizzi Desmond et**, deċiża fl-20 ta' Frar 2023 mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili

L-Artikolu 1124F(4)(b) tal-Kap 16

Fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu, il-Bank intimat jargumenta illi l-Artikolu 1124A et seq. tal-Kap 16 gie promulgat fis-sena 2018 u japplika biss għal dawk l-obbligazzjonijiet fiduċjarji li kienu eżistenti fil-mument tad-dhul fis-seħh ta' tali disposizzjonijiet. Inltre, bl-applikazzjoni tal-Artikolu 1124J(ċ) tal-Kap 16, dawn id-disposizzjonijiet rigwardanti ksur ta' obbligi fiduċjarji ma jistgħux japplikaw retrospettivament biex joħolqu xi responsabilita' li ma kinitx teżisti qabel id-dhul fis-seħh tal-istess dispożizzjonijiet. F'dan ir-rigward pero' l-Qorti tosserva li din l-osservazzjoni tal-Bank intimat m'hijiex korretta għaliex fil-fatt l-Artikolu 1124A u B daħlu fis-seħh bis-saħħa tal-Att Nru. XIII tal-2004 tat-23 ta' Novembru 2004 waqt illi l-Artikolu 1124Ċ et seq daħlu fis-seħh fis-sena 2018. Għalhekk, tqis illi l-Artikolu 1124A huwa applikabbli għall-każ ta' llum.

Il-Bank intimat ikompli jgħid illi kwantu għall-applikazzjoni tal-Artikolu 1124F għall-każ ta' llum, tenut kont li din id-dispożizzjoni daħlet fis-seħh snin wara li nibtet il-kwistjoni in diżamina, għandu japplika l-Artikolu 1124J (ċ) tal-Kap 16 li jipprovdi hekk:

(ċ) id-dispożizzjonijiet ta' dan it-Titolu għandhom japplikaw għall-obbligazzjonijiet fiduċjarji kollha li jkunu jeżistu fil-mument tad-dhul fis-seħh ta' dawn id-dispożizzjonijiet, jew kwalunkwe emendi fir-rigward, anke jekk jirriżultaw qabel tali data, kif ukoll għal kwalunkwe obbligazzjonijiet fiduċjarji li jirriżultaw sussegwentement:

lżda dawn id-dispożizzjonijiet m'għandhomx japplikaw retrospettivament meta l-effett tagħhom ikun li jcaħħad jew jirrestringi kwalunkwe dritt vestit jew li joħloq xi responsabbiltà li ma kinitx teżisti fil-liġi qabel id-dhul fis-seħh ta' dawn id-dispożizzjonijiet.

Fil-fehma tal-Qorti l-applikazzjoni tal-Artikolu 1124F għall-każ ta' llum mhijiex milquta bil-proviso tal-Artikolu 1124J(ċ) għaliex ma jirriżultawx l-estremi hemm ravvizati.

L-Artikolu 1124A (1) tal-Kap 16 kif viġenti fiż-żmien interessat kien jipprovdi hekk:

“Obbligazzjonijiet fiduċjarji jinqalgħu bis-saħħa tal-liġi, kuntratt, kważi kuntratt, trust, assunzjoni ta' kariga jew imgieba fejn persuna (il-“fiduċjarju”) –

“(a) ikollha d-dmir li tħares l-interessi ta' persuna oħra, jew

“(b) iżżomm, teżerċita kontroll jew ikollha setgħat ta’ disponiment fuq proprjetà għall-benefiċċju ta’ persuna oħra, inkluż meta din tkun vestita bħala sid ta’ dik il-proprjetà għal dan l-għan, jew

“(ċ) tirċievi tagħrif mingħand persuna oħra marbuta bid-dmir tal-konfidenzjalità u dik il-persuna tkun taf, jew fiċ-ċirkostanzi kollha b’mod raġonevoli għandha tkun taf, li l-użu ta’ dak it-tagħrif huwa intiz li jkun ristrett.”

Il-Bank intimat issolleva l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni a tenur tal-Artikolu 1124F liema disposizzjoni tikkontempla l-perijodu ta’ preskrizzjoni applikabbli esplicitament fil-kuntest ta’ azzjoni fiduċjarja. Speċifikament il-Bank jistrieħ fuq is-subinċiż 4 tal-Artikolu 1124F li jaqra hekk:

(4) Bl-eċċezzjoni ta’ kwistjonijiet li jaqgħu fl-ambitu tal-iskop tas-subartikolu preċedenti li għalihom il-preskrizzjoni ma tapplikax, ebda azzjoni ma tista’ tingieb kontra l-fiduċjarju għall-ksur ta’ obbligazzjonijiet oħra fiduċjarji msemmija fis-subartikolu (4) tal-artikolu 1124A, wara l-iskadenza ta’ hames snin. Dan il-perjodu għandu jibda jiddekorri –

- (a) mid-data tal-kunsinna ta’ rendikont bil-miktub, jew parti minnu, tal-attività fiduċjarja lil benefiċjarju; jew*
- (b) mid-data li fiha l-benefiċjarju kellu l-ewwel għarfien dwar l-okkorenza tal-ksur tal-obbligazzjonijiet fiduċjarji*

Fin-nota ta’ sottomissjonijiet tiegħu ir-rikorrenti jgħid illi l-azzjoni mhijiex preskrivibbli għaliex il-Bank intimat aġixxa in mala fede. Ir-rikorrenti jistrieħ fuq is-subartikoli (1)(a) u (3) tal-artikolu 1224F. Il-parti tad-dispożizzjoni rilevanti għall-każ ta’ llum taqra hekk:

(1) Minkejja kwalunkwe dispożizzjoni ta’ dan il-Kodiċi jew ta’ xi liġi oħra, azzjoni li tingieb kontra l-fiduċjarju jew persuna li titqies bħala tali taħt id-dispożizzjonijiet tal-artikolu 1124A –

(a) għal xi frodi jew diżonestà li fir-rigward tagħhom dik il-persuna kienet parti jew kellha għarfien; jew

...

m’għandhiex tiġi preskritta minkejja l-iskadenza taż-żmien.

...

(3) Meta l-fiduċjarju jew il-benefiċjarju jaġixxi bil-mala fidi taħt id-dispożizzjonijiet ta' dan il-Kodiċi, dak l-att għandu jkun biżżejjed sabiex l-azzjoni ma tiġix preskritta.

Il-Qorti tqis illi l-Artikolu 1224 (1)(a) mhuwiex applikabbli għall-każ ta' llum stante illi la fil-premessi u wisq inqas fit-talbiet ma jirriżulta xi argument rigwardanti frodi jew diżonesti' da parti tal-Bank intimat. Fil-fatt, ir-rikorrenti qiegħed prinċipalment jitlob dikjarazzjoni b'rabta ma' ksur ta' obbligi fiduċjarji u aġir in mala fede.

Fin-nota ta' sottomissjonijiet finali tiegħu ir-rikorrenti jorbot il-mala fede mal-kwistjoni illi l-Bank ma ħax ħsieb l-interessi tar-rikorrenti bid-diligenza kollha mistennija minnu f'relazzjoni kuntrattwali bħal ma hija dik instawrata bejn ir-rikorrenti u l-Bank intimat. Dan għaliex minkejja li kien avżat sabiex jippreżerva ċ-ċekkijiet originali għaliex kienu meħtieġa fil-qafas tal-investigazzjoni kriminali, il-Bank ma żammx l-originali ta' dawn iċ-ċekkijiet.

Il-Qorti tagħmel referenza għas-sentenza fl-ismijiet **Lloyds Malta Limited noe vs Air Malta plc** deciza mill-Qorti tal-Appell fil-25 t'April 2008. Ghalkemm dak il-każ kien jitratta garr ta' merkanzija, sitwazzjoni li ċertament hija differenti minn dik mertu ta' din il-kawża, il-prinċipju hemm delineat fir-rigward tal-mala fede għandu jsib applikazzjoni sħiħa għall-każ ta' llum. Inghad hekk:

*"Kif spjegat din il-Qorti (Sede Inferjuri) fil-kawza **Atlas Insurance Agency Ltd noe v. Express Trailers Ltd**, deciza fit-18 ta' Mejju 2005, hemm differenza bejn ilkuncett ta' "wilful misconduct" kif mifhum f'gurdizzjonijiet tal-common law, u l-kuncett ta' "dolus" kif mifhum fil-pajjizi fejn jopera kodici civili. Jinghad, f'parti mis-sentenza, b'referenza għall-ktieb **Liability in International Air Transport**, ta' **Georgette Miller** (Ediz 1977 pagna 194 et seq), illi*

*"English and American courts have emphasised the specific character of wilful misconduct, which is entirely different from negligence and goes far beyond it, however gross or culpable negligence might have been." Invece l-Qorti Francizi u certi gurdizzjonijiet ohra (ara per eżempju d-decizjoni tal-Qorti Federali fl-Isvizzera fil-kawza **Deutsche Lufthansa v. Basler Transport Versicherungsgesellschaft**, 14 ta' Novembru 1967) jadottaw b'ekwivalenti l-"faute lourde" ossija "gross fault". Din in bazi għall-massima tad-dritt Ruman "culpa lata dolo*

*aequiparatur". Jekk allura din il-massima hi parti mil-lex fori l-vettural jirrinfaccja responsabilita` bla limitazzjoni. Ara wkoll specifikament fuq dawn il-koncetti l-opra ta' Hill and Messent, **CMR: Contracts for the International Carriage of Goods by Road**, Ed. 1984 pagna 152 et sequitur."*

M'hemmx dubju, kif gia` intwera, li dolus u culpa lata huma kuncetti li jiformaw parti mil-ligi Maltija.

*Fil-kawza msemija, il-Qorti tat interpretazzjoni stretta ta' dolus; qisitu agir ekwivalenti ghal "criminal misconduct" jew agir assocjat man-negligenza tal-professjonist, pero` , il-kuncett ta' dolus huwa aktar minn hekk. Il-gurista **Giorgi**, "Teoria Delle Obbligazioni" (Vol. II para. 35, pagna 63) jispjega l-kuncett ta' dolus u culpa lata b'dan il-mod:*

"Come la parola colpa, così la parola dolo ha un senso stretto e un senso largo. Nel senso stretto significa frode, raggiro o macchinazione diretta ad ingannare: e lo troviamo nell'articolo 1115, a proposito dei vizi di consenso. Ma non è in questo, che si usa nella materia, di cui ragioniamo. Nel senso più lato, in cui vogliamo adoperarla adesso, riguardo cioè al risarcimento del danno per inadempimento di obbligazioni, significa mala fede; e sta a rincontro della colpa in senso proprio, cioè della negligenza scompagnata da mala fede.

Dolo e mala fede sono per conseguenza sinonimi nella materia che ci occupa; ed è per questa ragione, che negli articoli 1225, 1228 e 1229 del Codice nostro, i due nomi vengono adoperati l'uno per l'altro.

Una forma particolare di dolo dicemmo essere la colpa lata, della quale notammo due specie: la prima che verte nell'usare nell'adempimento dell'obbligazione diligenza minore, che negli affari propri; l'altra, la quale consiste nel mancare di quella diligenza, che è dote ordinaria e comune degli uomini."

*Agir b'mala fede, allura jikkonverti n-negligenza f'dolus. Kif ikompli jispjega l-**Giorgi** (op. cit. para 38 pagna 65), "Ogni qual volta il debitore abbia, non gia` per trascuraggine, ma con piena coscienza di non adempiere l'obbligazione, fatto, ovvero omesso, quello che per adempierla avrebbe dovuto omettere o*

fare, il debitore è in dolo. Nè per arrivare a siffatta conclusione è necessario dimostrare, che egli avesse l'intenzione di recar danno al creditore."

Mill-atti jirriżulta li fis-sena 2010 iż-żwieġ bejn ir-rikorrenti u martu sfaħxa rrimedjabilment bil-konsegwenza li dawn isseparaw de facto minn xulxin u għadhom hekk separati sa llum.

Fis-sena 2010 ir-rikorrenti beda jintebaħ illi ċekk li jkun ħareġ f'isem kreditur tiegħu ma jkunx ġie msarraġ minn dak il-kreditur iżda minn persuna oħra. Abbażi ta' dak illi jirriżulta mill-premessi u d-dokumentazzjoni estensiva annessa miegħu, jidher illi r-rikorrenti tkellem mal-bank u minn hemm irriżulta illi l-payees oriġinarjament indikati kienu qegħdin jiġu mibdula billi l-isem oriġinarjament indikat jiġi mħassar u mibdul mal-kliem "pay cash" jew inkella jitnizzel isem ta' persuna differenti. Jgħid illi ġieli anki l-ammont ġie mibdul għal wieħed akbar u li fejn it-tibdiliet kien hemm firma falsifikata tar-rikorrenti. Ir-rikorrenti jgħid illi dan kollu kien qiegħed isir mill-mara tiegħu Juanita Fenech.

Ir-rikorrenti ppremetta illi mill-istħarriġ illi għamel irriżulta li bejn is-sena 2004 u s-sena 2009 saret frodi fuq 600 ċekk li 386 minnhom issarrfu għand Smart Supermarket.

Fid-dawl ta' dak li rriżultalu, permezz ta' ittra legali datata 20 ta' Novembru 2010 ir-rikorrenti bghat javża lill-Bank intimat sabiex jagħtuh kopja taċ-ċekk *images* u sabiex il-Bank iżomm ċekkijiet ulterjuri milli jiġu msarrfa. Żied ukoll javża lill-bank sabiex:

*"Also, I would appreciate that these cheques and any other cheques issued on the above bank account are not destroyed but retained by your Bank as might be required for further enquires."*²

Issa, il-Bank intimat qiegħed jeċċepixxi li la kkommetta ksur tal-obbligi fiduċjarji tiegħu u li lanqas m'agixxa in mala fede. Jibbaża din l-eċċezzjoni fuq ir-regola li fiż-żmien interessat il-Bank kien tenut iżomm l-oriġinali taċ-ċekkijiet għal sena waħda biss. In sostenn ta' dan jikkwota r-regoli stabbiliti mill-Malta Bankers Association senjatament ir-regoli kontenuti fil-punti 3.2 u 3.2.1 tal-istess regolamenti li ġew esebiti in atti.

Applikat l-insenjament ġuridiku ċitat aktar il-fuq għall-fatti kif jirriżultaw mill-atti, huwa evidenti għal din il-Qorti li l-Bank intimat agixxa b'mod estremament skorrett

² 'Dok. M.F.X. 1 a fol. 136

meta ma tax kas tal-avviż mogħti lil mir-rikorrenti. Huwa minnu li l-proċedura ma titlobx mill-Bank li jżomm l-original taċ-ċekkijiet għal perijodu ta' żmien itwal minn sena. Madanakollu, il-każ in diżamina jippreżenta ċirkostanzi differenti. Ir-rikorrenti kien jeħtieġ l-original taċ-ċekkijiet li riedu jintużaw fil-kuntest tal-proċeduri kriminali li nbdew fil-konfront ta' Juanita Fenech. Kien proprju għalhekk illi r-rikorrenti talab lil Bank iżomm l-original taċ-ċekkijiet sabiex dawn jitressqu bħala prova. Fuq kollox, ir-rikorrenti anki avża lill-Bank sabiex ma jkomplix jaċċetta u jsarraf ċekkijiet li kienu ġew ġirati. Nononostante l-avviż, il-Bank injora kompletament lir-rikorrenti tant li għall-ittra tar-rikorrenti tal-20 ta' Novembru 2010 il-Bank dam Prattikament sena sabiex wieġeb lura. Fil-fatt jirriżulta li l-Bank wieġeb għall-avviż tar-rikorrenti b'ittra legali tat-3 ta' Novembru 2011. In oltre, il-Bank mhux talli kompla jsarraf iċ-ċekkijiet suspettużi talli addirittura ddispona mill-original taċ-ċekkijiet.

Għal din il-Qorti dan l-aġir jixhed negligenza kbira da parti tal-Bank intimat li m'għarafx jiehū dawk il-passi skont kif mitlub mir-rikorrenti sabiex jissalvagwardja u jippreserva l-interessi tar-rikorrenti.

Fid-dawl ta' dan huwa evidenti li għall-azzjoni odjerna mhijiex applikabbli l-preskrizzjoni kif kontemplata ai termini tal-Artikolu 1224 tal-Kap 16.

Stabbilit illi l-Bank intimat aġixxa bi ksur tal-obbligi fiduċjari tiegħi fil-konfront tar-rikorrenti, imiss issa illi l-Qorti tistharreġ il-kwistjoni tad-danni. Biss, qabel xejn il-Qorti trid tistabbilixxi jekk din il-parti tat-talba tar-rikorrenti hijiex preskritta ai termini tal-Artikoli 2153 u/jew 2156(f) tal-Kap 16.

Il-Preskrizzjoni ai termini tal-Artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili

L-Artikolu 2153 jistabbilixxi illi l-azzjoni għal danni mhux naxxenti minn reat taqa' bil-preskrizzjoni bl-għeluq ta' sentejn.

Il-preskrizzjoni fit-termini tal-Artikolu 2153 tippresupponi ness ta' kawża u effett u cioe aġir li jikkawża ħsara b'tant illi l-Artikolu 1031 u 1032 jistabbilixxu li kull wieħed għandu jwieġeb għall-ħsara li tiġri bi ħtija tiegħu.

Mill-mod kif tinsab proposta l-kawża ta' llum jidher ċar li t-talbiet tar-rikorrenti huma mpernjati fuq relazzjoni kontrattwali bejn il-partijiet fejn ir-rikorrenti qiegħed jallega illi l-Bank intimat naqas pależement fl-obbligi legali tiegħu bħala bank liċenzjat u regolat mill-Awtorità għas-Servizzi Finanzjarji ta' Malta ("MFSA") skont il-liġijiet applikabbli. Jidher għalhekk illi l-pretensjoni tar-rikorrenti m'hijiex dwar danni naxxenti minn delitt jew kważi delitt iżda hija azzjoni msejjsa fuq allegat nuqqas tal-Bank intimat li jottempra ruħu mal-obbligi mposti fuq riżultat tar-

relazzjoni kontrattwali instawrata bejn il-partijiet. Huwa evidenti illi l-ilment u l-konsegwenti pretensjoni tar-rikorrenti hija marbuta ma' allegazzjoni li l-Bank intimat agixxa in mala fede u bi ksur tal-obbligi professjonali, kuntrattwali u fiducjarji tiegħu. Id-delitt, jekk sar, sar minn terz u mhux mill-Bank intimat.

Din il-Qorti diġa kellha l-opportunita' li tistudja każijiet simili għal dak ta' llum fejn stabbiliet illi l-preskrizzjoni applikabbli żgur illi mhijiex dik ai termini tal-Artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili. Il-Qorti sejra tagħmel referenza għas-sentenza tal-Qorti tal-Appell tad-29 t'April 2019 fl-ismijiet **Roland Darmanin Kissaun et vs GlobalCapital Financial Management Ltd.** Għalkemm, a differenza tal-kawża odjerna, dik is-sentenza kienet marbuta ma' nuqqasjiet marbuta ma' pariri mogħtija f'kuntest t'investimenti, l-argument tal-qorti fir-rigward tal-preskrizzjoni applikabbli għandu japplika wkoll għall-każ ta' llum. F'dik is-sentenza, waqt illi kkonfermat is-sentenza ta' din il-Qorti tad-29 ta' Marzu 2019, il-Qorti tal-Appell żiedet tosserva illi:

“Fil-kuntest tal-aggravju marbut mal-eccezzjoni tal-preskrizzjoni ta' sentejn a tenur tal-artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili, din il-Qorti taqbel ma' dak deciz mill-ewwel Qorti li din il-kawża ma hijiex wahda aquiliana. Hu car li l-azzjoni attrici hija bazata fuq kuntratt u ksur tal-istess daparti tas-socjeta` konvenuta. L-attur avvicina lis-socjeta` konvenuta biex jiehu parir dwar kif jinvesti flusu bi qligh għalih, u hekk kif is-socjeta` konvenuta accettat li taqdi lill-attur u toffrilu s-servizzi professjonali tagħha, hija dahlet f'relazzjoni kuntrattwali mal-attur, b'obbligu li ssegwi d-dmirijiet legali u fiducjarji imposti fuqha u li jemergu mill-kuntratt ta' din ix-xorta. Dak li qed ikun allegat huwa inadempjenza ta' obbligazzjoni, u allura il-preskrizzjoni tal-azzjoni ma hijiex dik ta' sentejn imsemmija fl-artikolu 2153 (ara “Naudi v. Zammit”, deciza minn din il-Qorti fid-9 ta' Marzu, 1925) (Kollez. Vol. XXVI.i.54). Dak li qed jigi allegat li sehh mhux indipendenti u awtonomu mir-rapport kontrattwali li inholoq bejn il-partijiet, u t-talba għad-danni hija meqjusa mhux biss meta jkun hemm agir delittjuż, izda anke u aktar meta jigi allegat agir bi ksur ta' kuntratt.”

Ferm il-premess, il-Qorti qegħda tiċħad l-ewwel eccezzjoni.

Il-Preskrizzjoni ai termini tal-Artikolu 2156(f) tal-Kodiċi Ċivili

Permezz tat-tielet eccezzjoni preliminari, il-Bank intimat qiegħed jeċċepixxi wkoll il-preskrizzjoni kwinkwennali ai termini tal-Artikolu 2156(f) li tapplika għal azzjonijiet għall-ħlas ta' kull kreditu ieħor li ġej minn operazzjonijiet

kummerċjali jew minn ħwejjeg oħra, meta l-kreditu ma jkunx jaqa', skont din il-liġi jew liġijiet oħra, taħt preskrizzjoni aqsar, jew ma jkunx jirriżulta minn att pubbliku.

Peress illi l-preskrizzjoni eċċepita hija waħda estintiva tad-dritt għar-riżarċiment tal-kreditu, irid jittiehed kont ta' minn meta tibda tiddekorri l-preskrizzjoni. Huwa prinċipju stabbilit illi l-preskrizzjoni tibda tiddekorri mill-mument li fih l-azzjoni setgħet tiġi eżerċitata, prinċipju dan illi jinsab rifless fl-Artikolu 2137 tal-Kap 16³.

L-Artikolu 2156 tal-Kap 16 ma jistax jinqara u jiġi nterpretat in izolament iżda jeħtieġ jiġi mħaddem flimkien mal-Artikoli 2137 u 2160 tal-istess kodiċi.

L-Artikolu 2137 jaqra hekk:

'Bla ħsara ta' dispożizzjonijiet oħra tal-liġi, il-preskrizzjoni ta' azzjoni tibda minn dak in-nhar li din l-azzjoni tista' tiġi eżerċitata; mingħajr ma jittiehed qies tal-istat jew tal-kondizzjoni tal-persuna li lilha din l-azzjoni tmiss.'

L-Artikolu 2160 jaqra hekk:

(1) Il-preskrizzjonijiet imsemmija fl-artikoli 2147, 2148, 2149, 2156 u 2157, m'għandhomx effett jekk il-partijiet li jeccepuhom, ma jagħtux gurament minn jeddhom waqt il-kawza li mhum iex debituri, jew li ma jiftakrux jekk il-haga gietx imhallsa.

(2) Jekk il-gurament jingħata mill-verrieta tal-persuna li tagħha l-attur jippretendi li kien kreditur, jew minn oħrajn li l-jeddijiet tagħhom gejjin mingħand dik il-persuna, il-preskrizzjonijiet fuq imsemmija ma jkollhomx effett jekk huma ma jistqarrux li ma jafux li l-haga għandha tingħata.

(3) Fil-proceduri għall-gbir ta' debiti li għalihom hemm referenza fil-proviso għall-artikolu 2156, meta parti tagħti gurament li hija mhijiex debitur, din trid tagħti ragunijiet għaliex qed tqis lilha nnifisha li mhijiex debitur.

Fid-dawl ta' dak illi jipprovdi għalih l-Artikolu 2160 in kwantu l-applikazzjoni tal-Artikolu 2156(f), jeħtieġ illi l-Qorti tqis żewġ fatturi determinati u cioe: a) il-mument minn mindu tibda tiddekorri l-preskrizzjoni; b) il-gurament deċiżorju tad-debitur skont il-formola preskritta mill-Artikolu 2160.

³ Ara fost l-oħrajn: **Mizzi Estates Limited vs Frank Borda et**, Qorti tal-Appell, 31 ta' Ottubru, 2014

Kif diġa ingħad il-preskrizzjoni tibda' tiddekorri minnufih malli d-danneġġjat ikun jista' jeżerċita d-dritt tiegħu għall-azzjoni, f'dan il-każ waħda ta' riżarċiment.

Mill-provi jirriżulta illi kien fis-sena 2010 illi r-rikorrenti ntebaħ bil-kwistjoni tal-allegata falsifikazzjoni. Fil-fatt l-ewwel ittra tiegħu indirizzata lill-Bank intimat fir-rigward ta' dik il-kwistjoni tirriżulta datata 20 ta' Novembru 2010. Jidher illi r-rikorrenti stenna sat-12 ta' Frar 2012 sabiex jintavola fil-konfront tal-Bank intimat ittra ufficjali fejn intimah jersaq għal-likwidazzjoni u f'haas tad-danni konsegwenza tal-fatt li nonostante l-ittra legali tiegħu tal-20 ta' Novembru 2010 il-Bank intimat baqa' inadempjenti u oltre li ma żammx l-original taċ-ċekkijiet, kompli jsarraf iċ-ċekkijiet. Eventwalment ipproċeda b'kawża b'rikors ġuramentat tal-4 ta' Diċembru 2020.

Ir-rikorrenti baqa' passiv għal perijodu twil ta' snin u dan għaliex bejn it-12 ta' Frar 2012 u l-4 ta' Diċembru 2020 huwa ma ħa ebda pass li bih seta' almenu jinterrompi l-preskrizzjoni milli tkompli tiddekorri.

Mill-provi jirriżulta li l-mument li fih bdiet iddekorri l-preskrizzjoni huwa dak il-mument minn mindu l-azzjoni setgħet tiġi eżerċitata. Stabbilit illi r-rikorrenti kien edott mis-sitwazzjoni fis-sena 2010, huwa minn dakinhar illi seta' jipproċedi. Jekk jittqies illi l-aħħar interruzzjoni tal-preskrizzjoni saret fit-12 ta' Frar 2012 dan ifisser bl-aktar mod ċar illi fil-mument li r-rikorrenti ntavola l-kawża ta' llum, il-pretensjonijiet tiegħu għad-danni kienu diġa ġew preskritti.

Trattata l-kwistjoni tal-preskrizzjoni, imiss issa lill-Qorti illi tinoltra fil-mertu tat-tieni element li jesigi l-Artikolu 2160 u cioe l-ġurament deċiżorju tad-debitur.

Fis-sentenza tagħha tas-16 ta' Frar 2018 fl-ismijiet **P&S (C4860) et vs Noel Zammit et**, il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili daħlet fuditus fil-kwistjoni tal-effetti provokati mill-emendi għall-Artikolu 2160. Il-Qorti għamlet is-segwenzi osservazzjonijiet:

'...Li forsi ma fhemx il-Konvenut hu, li l-eccezzjoni taht artiklu 2156(f) u (d) tal-Kodici Civili ma tirnexxi għas-sempliċi raguni li jkun għaddew hames snin. It-terminu imsemmi fir-rigward tal-artikoli 2156(d) u (f) tal-Kodici Civili huwa biss wiehed u mhux l-uniku ingredjent biex tirnexxi din id-difiza. Dak li jiddisponi dan l-artiklu jrid ikun abbinat mal-ingredjent l-iehor kumulattiv ta' natura procedurali, li jikkommina l-artiklu 2160 (1) tal-Kodici Civili.

20. Dan l-artiklu jstabilixxi, li min irid jipprevalixxi ruhu mill-beneficċju ta' preskrizzjoni partikulari ossia brevi, għandu (i) jixhed minn jeddu u (2) jagħti l-ġurament waqt il-Kawża li ma hux debitur. L-anqas ma jista' jgħid li ma jiftakarx li l-haga giet imħallsa, għaliex dan ix-xorta ta' ġurament huwa riservat

ghall-eredi tad-debitur tant li fit-test tal-ligi il-kliem uzat huwa “ma jiftakrux” (ara Decizjoni fl-ismijiet Vincenzo Cauchi -vs- Giovanni Scerri tal-Qorti tal-Kummerċ, 28 ta’ Ottubru 1955).

21. Minkejja t-tibdil fil-ligi kif fuq inghad, dawn iz-zewg formuli ta’ gurament xorta baqghu sacramentali, u kull devjazzjoni minnhom ma tiswiex ai fini ta’ dawn ix-xorta ta’ eccezzjonijiet. Li tghid li d-dejn huwa preskritt, minghajr ma tuza t-test li trid il-ligi, ma jiswiex biex tirnexxi din ix-xorta ta’ eccezzjoni. Ma hux komputu tal-Konvenut li jasal għall-konkluzjonijiet legali. Il-komputu tieghu hu li jimxi skont dak li jitlob l-artiklu imsemmi. ...”⁴

Fil-każ ta’ llum, il-vot tal-liġi ġie sodisfatt permezz tal-affidavit ta’ Dr Ralph Agius li in rappreżentanza tal-Bank intimat xehed illi l-imsemmi Bank mhuwiex debitur.

Dan ifisser li anke fir-rigward tat-talba għad-danni, l-azzjoni tar-rikorrenti hija preskritta ai termini tal-artikolu 2156 (f) tal-Kap 16.

Decide

Għalhekk u għar-raġunijiet kollha hawn fuq premessi din il-Qorti qegħda taqta’ u tiddeċiedi din il-kawża billi:

Tiċhad l-ewwel u t-tieni eċċezzjoni preliminari ta’ HSBC Bank Malta plc.

Tilqa’ l-ewwel talba tar-rikorrenti u tiddikjara li l-Bank HSBC Malta plc aġixxa in mala fede u bi ksur tal-obbligi fiduċjarji tiegħu fil-konfront tar-rikorrenti.

Tilqa’ t-tielet eċċezzjoni preliminari ta’ HSBC Bank Malta plc ai termini tal-Artikolu 2156 (f) tal-Kap 16 tal-Liġijiet ta’ Malta.

Tiċhad il-bqija tat-talbiet.

L-ispejjeż ta’ din il-kawża għandhom jinqasmu nofs bin-nofs bejn il-partijiet.

IMĦALLEF

Deputat Registratur

⁴ Ara wkoll: **Bottega Del Marmista Ltd vs Paul Mifsud et**, Qorti tal-Appell (Inferjuri), 26 ta’ Jannar 2018.